

Apie vėžius ir vėžiavimą

Parašė Vacys Paulauskas
Sekmadienis, 24 Liepa 2011 10:10

Vėžiai – įdomūs gyvūnai ir juos dera pažinti kiekvienam žvejui ir vėžienos smaguriui.

Supažindino senelis

Kiekvienas pirmą kartą pamatytas gyvas padarėlis palieka vaikui neišdildomą įspūdį. Gerai prisimenu, kai vieną rytą iš šiltos lovelės atšlepsėjęs į virtuvę radau pusryčiaujantį senelį Joną, o ant to pačio stalo pūsojo išsipūtusi žvejybinė „terba“, kurioje kažkas paslaptینگai šnarėjo ir judėjo. Senelis suprato, kad mažiui smalsu sužinoti, kas viduje, - atrišęs mazgą parodė per naktį Vilbėne sugautą laimikį. Tada pirmą kartą pamačiau gyvus vėžius ir labai nustebau, jog jie ne raudoni, bet tamsūs, jog jų tiek daug. Tų vėžių nevirėm ir nevalgėm. Tuoju po karo buvo sunkūs laikai, o vėžius kažkas supirkdavo ir neblogai mokėdavo.

Senelis Jonas, nors buvo mano mamos patėvis, mane labai mylėjo. Mama ir senelė pasakojo, jog, traukiantis vokiečiams ir frontui priartėjus prie Kelmės, aš nustodavau verkti tik ant jo rankų ir turiau būti dėkingas už išgelbėtą gyvybę. Mat krintant bomboms, viena skeveldra pramušė rūšį ir pataikė į tą vietą, kur aš gulėjau. Visa laimė, aš jau buvau ant senelio rankų.

Tais laikais pirktinių žūklės įrankių nebuvo ir senelis, sumanus meškeriojas bei vėžiautojas, viską gaminosi pats. Su pavydu žiūrėjau į jo sumeistrautas ilgas meškeres, tačiau buvau per

Apie vėžius ir vėžiavimą

Parašė Vacys Paulauskas
Sekmadienis, 24 Liepa 2011 10:10

mažas eiti kartu žuvauti. Labai gerai prisimenu senelio puoselėjamą darželį, kuriame jis augino ne gėles, bet machorką tabakui gaminti. Nuėmus derlių suverti ant virvutės didžiuliai lapai plaukštėsi pavėsyje, kol išdžiūdavo. Supjaustyti jie tiko suktinei, su kuria senelis niekada nesiskirdavo. Pomėgis traukti dūmą, „ekskursija“ į Sibiro lagerį pakirto žmogui sveikatą ir dar man mažam esant išlydėjome jį už Vilbėno, kur jis mėgo žuvauti, į kalnelį, iš kurio niekada negrįžtama. Senelio žūklės įrankiai neišliko, bet šeimos archyve saugome 1928 m. išduotą Lietuvos nepriklausomybės medalia LIUDYMA, kuriame rašoma: „Liudijama, kad Respublikos Prezidentas ANTANAS SMETONA dešimties metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti apdovanojo ataskaitinį Pilsudskį Joną Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejinio medaliu.“

Gaila, kad man neteko ragauti senelio žvejybinių mokslų, tačiau manau, jog mažam vaikui pasėta sėkliukė sudygo, ir aš galiu vadinti save šio tauraus žmogaus pasekėju.

Plačiažnypliai – vertingiausi

Vėžiai yra dideli ir vertingi bestuburiai gyvūnai, turintys socialinę bei kultūrinę reikšmę. Tai nuo senovės vartojamas delikatesinis maisto produktas. Lietuvoje, atsikuriant vėžių ištekliams, jau atgaivinta tradicija, pradėjus vėžiavimo sezoną, rengti vėžių gaudymo ir valgymo šventes-varžybas. Europos rinkoje dėl gero skonio ir maistinių savybių labiausiai vertinami plačiažnypliai vėžiai. Tai yra vienintelė vietinė ir vyraujanti vėžių rūšis Lietuvoje. Šių vėžių kūno viršus dažniausiai tamsiai rudas, apačia - rudai alyvinė, tačiau ne visų spalva būna vienoda. Pasitaiko ryškiai mėlynų. Kiautas lygus. Plačiažnyplius vėžius nuo kitų rūšių lengviausia atskirti pagal plačias, dažniausiai raudonai ruda apačia, žnyples. Šie vėžiai gyvena ežeruose, upėse ir upeliuose kietu dugnu. Įsikuria slėptuvėse po akmenimis, kelmams, šaknimis arba rausia urvelius. Slėptuvių angą pridengia žnyplėmis. Būdami visaėdžiai, minta vandens augalais, dugno bestuburiais ir detritu. Jaunikliai gyvulinės kilmės maisto, lyginant su subrendusiais vėžiais, suvartoja daugiau. Aktyvūs naktį. Maitindamiesi iš 6-7 metrų gilumos juda kranto link.

Apie vėžius ir vėžiavimą

Parašė Vacys Paulauskas
Sekmadienis, 24 Liepa 2011 10:10

Užauga iki 20 cm ir 300 g. Lietuvoje plačiažnypliai vėžiai veisiami Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro Simno filialo gamybinėje bazėje įsteigtame vėžių veislyne.

Spartesni augti

Siauražnypliai vėžiai Europoje vietiniai, o Lietuvoje svetimi. Apie 1900 metus jie į mūsų vandens telkinius perkelti iš Baltarusijos ir Latvijos. Susiformavus keletui gausių populiacijų ši vėžių rūšis paplito ir pradėjo išstumti plačiažnyplius.

Siuražnyplių vėžių kūno viršus gelsvai žalias, nuo gelsvos iki šviesiai rudos spalvos. Apačia balta arba labai šviesi. Žnyplės ilgos ir siauros, šiurkščios. Maitinasi ir dieną, auga sparčiau už plačiažnyplius. Apsigyvena ir sekliuose, ir labai giliuose vandens telkiniuose. Urvelių nerausia, nevengia dumblėto be slėptuvių dugno. Pakantūs temperatūros svyravimams, deguonies stygiui, taršai ir sūresniam vandeniui. Užauga už plačiažnyplius ilgesni. Būdami aktyvūs dieną ir visaėdžiai, siuražnypliai kartais susirenka prie meškeriotųjų žuvims suberto jauko ir net užkimba ant meškerės. Man žuvaujant Zarasų rajono Ilgio ežere yra pavykę per vieną dieną meškere ištraukti 17 vėžių. Vieną siauražnyplį ant žieminukės meškerės sugavau nuo paskutiniojo ledo Totoriškių ežere, Trakuose. Pavasarį prie pat kranto ne vieną vėžį su Vilniaus „SOS vaikų kaimo“ globotiniais stebėjome Elektrėnų vandens saugyklos šiltajame kanale.

Žalingi ir nepageidautini

Per pastaruosius 150 metų, dėl žmogaus ūkinės veiklos sukulto gamtos užterštumo, fizinių vidaus telkinių pokyčių, dėl melioracijos plėtos bei pasikartojančio vėžių maro labai sumažėjo vertingiausių vietinių Europos rūšių vėžių ištekliai. Siekiant juos atkurti, iš Šiaurės Amerikos į Europą buvo perkelti marui atsparūs žymėtieji ir rainuotieji vėžiai. 1972 metais, perkėlus žymėtuosius vėžius į Lietuvos ežerus Vilniaus ir Trakų rajonuose, netruko paaiškėti, jog ši rūšis, pati būdama atspari marui, yra pavojinga vėžių maro nešiotija ir kelia grėsmę plačiažnypliams ir siauražnypliams vėžiams. Iš kitų vėžių žymėtieji išsiskiria balta dėme žnyplių pirštų sujungimo vietoje. Jie gali gyventi dideliame gylyje, nerausia urvų, slepiasi po akmenimis, ropoja net ir po dumbliu, kur įsirausia ir slepiasi.

Rainuotieji vėžiai į Lietuvos vandenį atsibastė savaime ir jų plitimas stebimas nuo 1995 metų.

Apie vėžius ir vėžiavimą

Parašė Vacys Paulauskas
Sekmadienis, 24 Liepa 2011 10:10

Jų kūnas blyškiai rudas. Kiautas ir žnyplės su spygliais. Už kitus vėžius jie gerokai smulkesni ir iš jų skiriasi pilvelio viršuje gerai matomais rudais skersiniais dryžiais. Rainuotųjų vėžių intensyvų plitimą lemia jų nereiklumas vandens kokybei, spartus augimas, ankstyvas brendimas bei didelis vislumas. Dabar šie vėžiai Lietuvoje jau paplitę daugelyje vandens telkinių, sugaunami Kuršių mariose ir bei Baltijos priekrantėje. Tai dieniniai gyvūnai, aktyvūs ištisus metus. Visaėdžiai, žiemą minta daugiausia moliuskais. Man jų nesuskaitomą daugybę teko matyti vasarą Kelmės rajone buvusiuose žvyro karjeruose. Kadangi šie vėžiai nesinaudoja slėptuvėmis, laikosi tarp dugninių bei plūduriuojančių augalų, akmenų ir nevengia dumblo, juos smagu gaudyti rankomis. Tai ir daro karjerus pamėgę poilsiautojai. Jie naudojami šia atrakcija greta maudynių ir meškeriojimo.

Įdomūs gamtoje ir akvariume

Rainuotųjų vėžių apstu vandens telkiniuose ir apie Vilnių. Tai liudija mano jaunieji žvejai, su kuriais aš dirbu Ozo vidurinėje mokykloje. Visą pusmetį mes vaikų atneštus rainuotuosius vėžius laikėme mokyklos akvariume ir stebėjome jų elgseną. Vėžių gyvenimo ciklas susideda iš pasikartojančių nėrimosi ir tarpnėrimosi periodų, per kuriuos vėžiai paauga ir pailgėja. Tai sudėtingas ir įdomus procesas, kurį stebėti akvariume labai įdomu.

Dirbant su vaikais Lietuvos vaikų ir jaunimo centro Gamtininkų sektoriuje, iki pat šio padalinio panaikinimo, mes kasmet rengdavom ekspedicijas Vepriškų, esančių netoli Vievio, ežerams ir jų aplinkai tirti. Vienas iš tikslų buvo susipažinti su šiuose ežerėliuose gyvenančiais vėžiais ir patikrinti, ar yra ten įleistų žymėtųjų vėžių. 1991 m. vasarą Vepriškų I ežere per savaitę buvo sugauti 146 individai, o 1992 m. Vepriškų II ežere – 165. Tyrimams vadovavo LVJC Gamtininkų sektoriaus Zoologijos kabineto vedėjas Henrikas Ostrauskas. Jis su vaikais nustatė, jog abiejuose Vepriškų ežeruose gyvena ir veisiasi tik plačiažnypliai vėžiai. Visi jie buvo nuodugniai ištirti ir paleisti atgal. Tyrimų rezultatus vaikai pristatė 1993 m. Lietuvos jaunųjų gamtininkų centre surengtoje moksleivių gamtininkų mokslinėje konferencijoje.

Labai įdomu stebėti akvariume auginamus kubietiškus vėžius. Čia visas jų gyvenimas kaip ant delno. Matyti, kaip apvaisintos patelės išleidžia ir nešioja priklijuotus prie plaukiojamųjų kojelių kiaušinėlius ir juos vėdina. Po kelių savačių išsiritę vėžiukai dar kurį laiką slepiasi po motinos uodega ir tik po to pradeda savarankišką gyvenimą. Po 7-8 mėnesių jie subręsta ir gali daugintis. Akvariume būtina įrengti daug slėptuvių ir gerai maitinti kuo įvairesniu maistu. Dekoratyviniame akvariume su žuvelėmis juos laikyti galima, tačiau labai nukenčia augalai, todėl geriau vėžiukams įrengti atskirą akvariumą.

Apie vėžius ir vėžiavimą

Parašė Vacys Paulauskas
Sekmadienis, 24 Liepa 2011 10:10

Maloni pramoga

Vėžiai gaudomi specialiais samteliais (juos mano senelis vadindavo keseliais) ir įvairių formų bučiukais. Masalas dabar naudojamas įvairus. Senais laikais nepamainoma buvo užmušta ir nulupta varlė. Dabar apsieinama su šaldytos arba šviežios žuvies gabaliukais, kitais mėsiniškais „patiekalais“.

Žvejys mėgėjas vidaus vandens telkiniuose ir Kuršių mariose vienu metu gali naudoti ne daugiau kaip 5 bučiukus ar samtelius vėžiams gaudyti. Per parą leidžiama sugauti ne daugiau kaip 50 vienetų vėžių (išskyrus rainuotuosius ir žymėtuosius vėžius, kurių sugavimo kiekis ir dydis neribojamas). Draudžiama gaudyti mažesnius nei 10 cm plačiažnyplius ir siauražnyplius vėžius. Jie turi būti tuoj pat paleidžiami atgal į tą patį vandens telkinį. Vėžiai matuojami nuo galvos smaigalio pradžios iki ištiestos uodegos plokštelės galo. Nuo spalio 15 d. iki liepos 15 d. plačiažnyplių ir siauražnyplių vėžių žūklė draudžiama. Visi draudimai galioja tiek pirmą, tiek ir paskutinę nurodyto termino dieną. Tais atvejais, kai pirma ar paskutinė draudimo diena yra savaitgalis ar valstybinė šventė, draudimas įsigalioja kitą dieną. Vėžiaudami žvejai mėgėjai privalo su savimi turėti nustatytos formos leidimą arba nemokamos žvejybos teisę patvirtinantį dokumentą.

Ne visada vėžiaujama tik pasidžiaugti šiais įdomiais gyvūnais ar juos tyrinėti. Dažniausiai ši maloni pramoga pratęsima prie vaišių stalo vėžius išvirus. Į verdantį vandenį su prieskoniais dedami gyvi vėžiai. Taip jie žūva iš karto ir nesikankina. Negyvų vėžių virti ir naudoti maistui negalima, nes negyvo vėžio mėsa iškart pradeda gesti ir ja galima apsinuodyti.